

Zas Latweeschu lauschu draugs.

1834. 6. Septbr.

36ta lappa.

Zaunas sinnaš.

No Jelgawas. Schinnî gaddâ tur 11tâ un 12tâ Septemбера-deenâ tee fungi fanahks, kas peederr pee tahs beedribas, ko sauz: Latweeschu wallodas kohpeji un mihtotaji. Pehrâ gaddâ winni Rihgâ bija kohpâ.

No Pruhfchu semmes. Etahsta, ka schai karstâ un saufâ wassarâ tur pa daschahm puffedm wiffi sohfi un pihles effoht nosprahguschas un pa zittahm arkal wiffas siwis. Weenâ weetâ us reis wiffi leeli lohpi palikke bes gaisminas.

Ihfa mahziba pahre bischu audsinaschanu.*)

Preefch-runna.

Drihtschka Deewa apgahdaschana, kâ pa wiffahm pafaules mallahm, tâ arri muhsu semmê pa wiffahm weetahm, ne tikween zilwekam, bet arri wiffadai

*) Gan jau preefch zo gaddeem weens no Kursemmes basnizungeem, R. W. Lau-
niš wahrâ, kas tobrihd' Grohbines draudsei par jaunaku mahzitaju bija, Latweescheem
grahmatinu sagahdaja, kurrâ atrohn labbu mahzibu, kâ bittes ja-kohp, un kurras wirs-
raksts irr: "Bischu-grahmatina jeb ihfa un skaidra pamahzischana no bittetm un bi-
schu kohpſchanas. Wiffieem bittineekem Kursemmê un Widsemmê par labbu farakſtita.
Jelgawâ, 1803. (us 112 lappu-puffedm 8niffi)."— Bet ſchi grahmata taggad pawif-
ſam retti dabujama un pa to ilgu laiku bittineeki gan wehl daschu jaunû, wehl labbaku
padohmu un gudribu irr panahkuschi. Tapeh; mehš jau ſenn par mantu ſchahm lap-
pahm gribbejam eelift kahdu jaunû, ſkaidru mahzibu pahre bittu kohpſchanu, bet paſchi
ne prattam tahdu farakſtiht un tobrihd' mums arri neweens zilweks ne bija paſiſtams,
kurreu drihtſtejam par to luhgî. Tad mums pehrâ gaddâ nahze ſinna, ka jau tahda
patte mahziba, kahdu labprah preefch ſawahm lappahm gribbejam ſadabbuht, effoht
drihteta: gluschi jauna un no gudra bittineeka ar ihſeem wahrdeem us Latwiſki ſarak-
ſtita. Bet ak tawu wallodu! Latwiſka gan, tomehr muhsu puffed neweenam Latweetam
ſaprohtama. Klau, kâ ſweſchi grahmatinai jau wirsraksts ſtaun: "Eysa mociba ap aud-
zieyſzonu biszu wysim bitinikim un wysuwayrok Latweyszim nu wina ju drauga Leyksnas bazniec-
kunga ſtrupay un skaydri saraksteyta un da drukam paduta. Ar ezeterigim malowotim Awilim.
Wilna 1832. (us 65 lappu-puffedm 8niffi)."— Sinnams, ſchi irr ta walloda, kas gan
driht tâ, kâ muhsu Latweeschu walloda ſtann, bet ar dauds Pohlû wahrdeem ſajauſta
un ko tik tee laudis runna, kas Witepskas gubbermentê augſchpuſſê apfahrt Daugawu

raddibai gan fatrà gaddà masdauds barribas audse. Ra femme, schi schehliga mahce, zilwekam pee darba simtkahrtigus angfus isdohd, tas teefs; bet zil dauds winnam waijaga isleet fweedrus, fà wahrdsigi pa gallam ja-peekuhst, kamehr nahf pee baggatas maisites? Lohpi, swehri un sehtas putni darra laudim neisteizamu palihgu, preeku un lusti, bet arri winnus tàpatt waijaga barroht, dsirdiht, gannihht, kuhst eedfihht un flimmus ar schahdahm, tahdahm sahlehmm dseedinaht; kas gribb pee dsihwes winnus usturreht un wairak wehl peedaudsinahht, ak zil tam darba un puhles! tomehr nefas pahr to neschehlohs.

Wittite, ta dahrga darbineeze, kurreu Deews laudim dehl wiffleelakas algas irr raddijis, kurra ar sawu darbu zilweku saldi barro, dsirdina, daschfahrt dseedina un wehl wiinna baggatibu ar gattawu naudu pawairo! Woi weena no winnahm tik neaugliga buhs, ka nebuhtu wehretè zilweka kohpschanas un wehl fà kahda fhahdiga leeta no wiinna tiktu smahdeta? Lai ne dohd Deews!

Pee bischu audsinaschanas ne waijaga neds gruhta darba, neds leelas nau- das sehreschanas, neds augstas gudribas; bet winneem tikween waijaga labba laika, labbas weetas un prahrtigas kohpschanas. Labbu laiku Deews ween dohd, labbu weetu fainneeks, prahrtigu kohpschanu schi grahmatina mahzihs. Schè es jums, manni Latweeschu draugi, scho grahmatinu uppureju par dahwanu un tà fà mantu! Lassait winnu, kad jums waktas no darba taita, ar prahrtigu apdohmaschanu! Darrait wiffu to, fo wiinna stahsta; fo paschi nesa- prattiseet, waijajeet no gudraka bittineeka, woi grahmatneeka; pametteet wezzus blehau darbus un to bischu burwju apfneijamus wahrds; laiks jau, pahr winneem faunetees; nerunnajeet un nedohmajeet aplam pahr tuwaku sawu brahli, kurram pee bittehm un wiffas dsihwes labbaki fhahjahs, ne fà jums; warr buht,

dsihwo, no lishfnes muishas lihds Drujas pilsfatam, no kurrenes tohs brangus lin- nus ifgaddus us Dihgu wedd. — Lishfnes basuizung, J. Alielewicz wahrda, kas tee in laudim scho grahmatinu sagahdajis, mums pats ne fenn ar mihligeem wahrdeem fhaidru sinu pahr winnu dewis, rakstidams us sawu wiht tà: "Nu gromatenias Launitza letoku dali es munas saraksteis asu, na totkodams nu wordam, bet tik jamdams nu wi- nias litu padumu un paradu dorbu, winus moz wajadziewgnus aptayzdams un cytus dalikdams." — Zeefa gan irr, eefsch wiinna grahmatinas arridsan wiff tas irr atrohnams, fo useet Launiga grahmata, bet arri wehl zittas labbas mahzibas, kas tur naw un kas tomehr pee bischu kohpschanas lohst geldigas. Zadehl weens no muhsu draugeem, kas abbas wallobas labbi proht, — apdohmajohht, fahds leels labbums arraju laudim no bischu audsinaschanas un kohpschanas atlezz, — muhsu luhgschanu mihligi paklausidams, irr us- nehmees, scho mahzibu pa gabbaleem preefsch muhsu lassitajeem pahrtulkoht, un schodeen ar winnu eefahht.

schis labbaki publejahs, ne kà zits. Us gallu paschi redsefeet, — fo es jums no firds fohlu par schahs mahzibas pateesu un ihstenu leezibu, ja juhs ne kad neschehlofeet, kad waktas, kawetees pahr bischu audsinaschanu un wiannu dahrsu, — ka pats Deews par scho darbu, no kurra wianna swehti altari ikfwehtdeenàs preezigi spihd, bischu mihtotajus simtkahrtigi schinnì un wiannà pasaulé swehtih.

Pirma nobakka.

W i s c h u d a h r s.

Kas bittes ar preeku un augteem gribb glabbah, lai wisspirmak gahda labbu weetu preeksch bischu dahrsa, fo waijaga ne tikween wissapfahrt ar schohgu aptaisiht, bet arri tà, ka ar atstehgu warr aisstehgt, jo:

1.) bittehm waijaga stahweht fausà, skaidrà, kluffà un meerigà weetà, fur ne tohp staigahs, braufalehts, bambehts un klabbinahts, neds no laudim, neds no lohpeem.

2.) Wittehm slikti dsihwoht zellmallà, pee schkubneem, rijahm un fuhstim; tur slihta smarsha, pellu dauds un zittu eenaidneeku papilnam. Zikpatt naw labbi bittehm stahweht pee esareem, dihkeem un leelu upju mallas, jo tur eedamas us darbu, woi gribbedamas dserf, no wehja un wilneem tohp eerantas un simti no winnahm katrà gaddà noslihtst uhdent. Sawu bischu padsirdischanas deht pataisa tanni dahrsà diwas woi trihs filles, — zil tu dohma preeksch tawa bischu pulka deesgan buhschoht, — no resna galda, diwu ohlekschu garrumà, pufs ohlektis plattumà un no wirfus isjirstas ne dsilakti kà diwas woi trihs tullus, un pastatti winnas us 4 kahjahm, pa ohlekti augstumà, no preekscha prett bischu strohpeem. Schinnis fillitès, waktarigu uhdenti islehjis, peeiej ikdeen tihru un spriechu uhdent, wisswairak fitàs deenàs un kad bittes laisch; ar tahdu darbu tu katrà gaddà tuhkstofchas bittites un daschu mahtiti pee dsihwes usturrefi.

3.) Tahdu weetu islassis preeksch bischu dahrsa, isarri un isezze dikti to semmi pa trihs reisehm, un pehz noezeschanas nokassi ar grabbekli wissas niknu sahlu saknes tà, ka semme paliktu tihra un wissadi gluddena. Ja pehz diweem woi trim gaddeem atkal kahdas sahles parahdisees, tad darri tàpatt arridsan.

4.) To ischritu un augsti ar schohgu woi sehtu aptaisitu bischu dahrsu waijaga wehl ar seedejameem kohkeem wissapfahrt sehtmallam no widdus un ahrenes apdehstih tà: ka dahrsa widdù garr sehtmallam lai buhs augtu kohki; tee irr: ahbotu, bumbehr, kesberu, pluhmju kohki; reschi no trim pusschm, bet no deenas-widdus pusses wehl reschaki, ka saule bes pakrehla sawu spihdumu warr laist us wissu dahrsu. No ahrenes ais sehtmallas dehtti tàpatt leepas, kawas, eewas, apses, fahrklus, wihtolus un zittus seedu kohkus. Dahrsa widdù, ais teem dehtsiteem kohkeem isarri dsilki tschetras eschas jeb dohbess, apleez' winnas ar fuhdeem un schahs dohbess apdehtti weenu ar stikkenbehrehm, ohtru ar aweescheem, treschu un zettartu apsehji katrà gaddà ar bischu-sahlehm jeb melissehm, lawendelehm, maggoneem un ar zittahm pufkehm, no kurreem bittes wiskin kahrigi meddu lassa. Tahdu dahrsu few fataisijis, redsesi pats ar preeku, ka schis taws darbs naw bijis welti; pa waffaras laiku pats ar draugu, kaiminu un

mihlu raddineeku eegahjis eefschâ, gahrdus augtus ar pilnu mutti baudisi un, ruddenti woi pawassarû fagaidijis, leelus traufus ar baggatu meddu kraufi.

5.) Blakkam bischu dahrsam waijaga wehl usbuhweht bischu nammu woi istabu; kurrâ mallâ labbaki warr taisiht, ka namma durris dahrsâ eeer. Schin- nî nammâ tew waijadsehs bischu behrnus, wahjas, flimmas pa seemu un aukstu pawassarû ar wezzeem traueem glabbah. Te newaijaga nekahda krahfna nedf siltuma; bet tiklai diwâs woi treijâs feenâs lai buhs lohdsini ar glahsi eetaisiti un fo ar lohgu flehgeem warr aischaut, preefsch to, kad tu pats eesi tur bittes barroht woi apkohpt, tolait' tik lohdsinus warresi atdarriht, gaischuma deht; zit- tadi lai tē pawissam tumfch buhs; jo bittes, siltumu pajuttufchas un gaischumu eeraudsiufchas, wiffas kohpâ no traufa isfrees, atpakkat neweena netrahpihs un tã tu weenâ stundâ sawas bittes warresi pasaudeht. Namma widdû, noht no durwju stabbeem, pastatti kohkus us kahjahm pa ohlekti augstumâ, wirs teem kohkeem noleezi pa diwahm kahrtahm flutschinus, us scheem tãpatt leez' schkehrsam pagalischus, wirs kurreem tu pa diweem strohpeem woi kurweem tã stahdifi blak- kam, ka wiini pakkat labbi zeeti weens pee ohtra stahw, un no preefschenes, kur plauktini irr, tã, ka tu no labbas un kreifas rohfes warresi peeer un redseht. Tur, kad tew waijadsehs bittes apraudsiht, nekad ar deggofcheem flalleem ne- staiga, bet tikween ar swezzi; jo traufi, kas faufi un zitti mas sapuufchi, drihs warr eedegrees un weenâ azzumirkli tu ne tik nammu ar bittchm, bet arri wiffu sehtu warri fadedsinht.

— 83.

3fchas lausifchanas atflehga.

Wezzakam behnam wairak abholu bija kullê, ne kã jaunakam; bet abbi labpraht no fawa krahjumina nabbaga kaimina dehlam Spritscham fo gribbeja peemest. Jaunakajs tadeht wezzakam fazzija tã: "Dohd' man diwus no saweem, tad man tikpat dauds buhs, kã tewim. Tad es Spritscham dohschu diwus, tew arri diwi winnam ja-dohd, lai mums abbeem paleek weenlihd, un Sprizzis pawissam dabhuhs tschetrus." — Wezza- kajs atbildeja: "Etsch, kahds tu gudrs! no sawa pascha krahjumu tu ihfen' ne fo ne gribbi nodohht; zil tew bija, tik tew paleek; tee tschetri wiffi man peederr; jo nu is- nahjis, ka man tschetri wairak irr pahr tewi. Labbaki dohd' man diwus no saweem, tad man buhs diwfahrt tik dauds, kã tewim. Ja es tad ir puffi nodohschu Spritscham, tatschu man weenfahrt wehl tik dauds paliks, zil tewim. Raug', tē es usleeku us gal- du tohs tschetrus, kas man wairak pahr tew; tu no sawas kullê peelikfi tohs diwus, tad sinnam, man arri wehl diwi ja-welk ahra, lai paleek mums weenlihd. Un ja nu tē us galdu un eefsch mannas kullê kohpâ diwfahrt tik dauds abholu irr, ne kã tawâ kullê, fur taf tikpat dauds eefschâ, kã manna; tad gan isnahk, ka tee aston, kas galdam uskrauti, irr ta pufse no wiffas mannas nabbadfibas un ka man bes teem diweem, fo tu peelikfi, bija 14 un tew tschetri masak, prohti: 10."

Lihd 4. Sept. pee Nihges irr atnahkufchi 741 fuggi un aishraukufchi 600.
 „ 29. August pee Keepajas irr — 86 — — 82.

Brihw drikkht. No juhrmallas-gubernementu augstas waldischanas pufses:
 Dr. C. E. Napierfky.